

01.06.1947

Maršallov plán

Po skončení druhej svetovej vojny zostala veľká časť Európy v troskách. Nemecko sa dostalo do centra neľútostného boja medzi Východom a Západom o politické smerovanie kontinentu. Krajina bola rozdelená do štyroch okupačných zón a Berlín do štyroch sektorov.

V januári 1947 boli americká a britská okupačná zóna spojené do jednej dvojzóny. V júni sa USA, Veľká Británia a Francúzsko dohodli na hospodárskej konsolidácii svojich troch okupačných zón zavedením novej meny. Na protest voči tomu Kremľ uvalil na Západný Berlín hospodársku blokádu. Briti a Američania urýchlene zorganizovali masívnu leteckú operáciu s cieľom dopraviť potravinovú pomoc obyvateľom západných sektorov mesta.

Z vojenského hľadiska bola výhoda sovietskych vojsk rozmiestnených v Európe vykompenzovaná monopolom USA na jadrové zbrane. Západ sa však obával ideologickej moci ZSSR a jeho rastúceho vplyvu v Grécku a Turecku. Americký prezident Harry Truman spustil ideologickú protiofenzívu v marci 1947, keď informoval americký Kongres, že úlohou USA je „chrániť slobodných ľudí“ pred „pokusmi o ich podriadenie zo strany ozbrojených menšín alebo pred vonkajším tlakom“. Cieľom sprievodnej informačnej kampane bolo zadržiavať sovietsky vplyv na západoeurópske strany a vlády.

V júni 1947 predstavil George Marshall, štátny tajomník USA, svoj plán rekonštrukcie európskeho hospodárstva. Pomoc mala byť poskytnutá vo forme potravín, grantov na nákup vybavenia, zlepšenia dopravných systémov, investícií a pod. Návrh bol prijatý v apríli 1948 a je známy ako Maršallov plán alebo oficiálne Plán európskej obnovy. Vláda USA si želala hospodársku a politickú stabilizáciu Európy, vrátane Spojeného kráľovstva, Francúzska a Talianska, ktoré po skončení druhej svetovej vojny čelili vážnym finančným problémom.

Francúzsko zorganizovalo konferenciu na diskusiu o Maršallovom pláne a pozvalo predstaviteľov viacerých východoeurópskych krajín, medzi ktorými boli aj ZSSR, Bulharsko, Československo, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Juhoslávia. Kremľ však navrhovaný plán zamietol ako „zásah do vnútroštátnych

záležitostí suverénných krajín“. Aj keď Poľsko a Československo najskôr ponuku USA akceptovali, Sovietsky zväz prinútil obe krajiny a takisto Albánsko, Bulharsko, Juhosláviu, Rumunsko, Maďarsko a Fínsko, aby americkú pomoc odmietli.

22. septembra 1947 Výbor pre európsku hospodársku spoluprácu predstavil návrh plánu rekonštrukcie Američanom. Po niekoľko mesiacov trvajúcej diskusii Kongres 2. apríla 1948 schválil úver vo výške 6,8 miliardy USD na pokrytie prvých 15 mesiacov a prisľúbil aj ďalšie tranže pomoci. Tlačová agentúra Sovietskeho zväzu (TASS) ostro kritizovala príjemcov pomoci, že sa poddali „americkým imperialistom“, ktorí dovedú svet do záhuby.

16 európskych krajín, ktoré sa zúčastnili Marshallovho Plánu európskej obnovy vytvorili Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Počas viac ako štvorročného financovania v rámci Marshallovho plánu tieto krajiny prijali od USA pomoc vo výške 13,2 miliardy USD, čiastočne vo forme úveru. V dôsledku Plánu európskej obnovy prekonal priemyselná výroba do roku 1952 predvojnovú úroveň vo všetkých zúčastnených krajinách okrem rozdeleného Nemecka.

Marshallov plán urýchlil nástup studenej vojny a politické rozdelenie Európy. USA a vlády západoeurópskych krajín sa hospodársky aj politicky výrazne zbližili a čoraz častejšie sa začalo hovoriť o zjednotení západnej Európy. Sovietsky zväz reagoval založením menej efektívnej Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP) pre krajiny východnej Európy. V apríli 1949 bola americko-britská dvojzóna spojená s francúzskou okupačnou zónou a spoločne sa transformovali na trojzónu. Po tom, čo ZSSR v máji 1949 zrušil hospodársku blokádu Západného Berlína, vznikla Nemecká spolková republika. Založenie Nemeckej demokratickej republiky, ktorej vládla Jednotná socialistická strana Nemecka, nasledovalo hneď v októbri toho istého roku. Nemecko zostalo rozdelenou krajinou až do konca studenej vojny (1989/90).

~~~~~  
Prof. Wojciech Roszkowski  
~~~~~

References: